

**ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის (VII-XII)
საგნობრივი გამოცდის პროგრამა**

ა) ქართული ენა

I. შესავალი

1. ქართული ენა როგორც ქართველი ერის საერთო ეროვნული ენა და საქართველოს სახელმწიფო ენა. ქართული ენის ადგილი მსოფლიო ენათა შორის. ქართველური ენები. ქართული ენის როლი და მნიშვნელობა ქართველური ტომების ეროვნული და სახელმწიფოებრივი ჩამოყალიბების პროცესში.
2. ქართული სალიტერატურო ენის დასაბამი და მისი განვითარების ძირითადი ეტაპები. ქართული დამწერლობის ჩამოყალიბებისა და მწიგნობრობის განვითარების ძირითადი ეტაპები. ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების პერიოდებად დაყოფის პრობლემა. ანტონ I და ქართული სალიტერატურო ენა. სამოციანელთა როლი ახალი ქართული სალიტერატურო ენის დამკვიდრების საქმეში. თაობათა და შეხედულებათა ბრძოლა სალიტერატურო ენის განვითარების საკითხებზე.
3. თანამედროვე სალიტერატურო ქართული როგორც მრავალფუნქციური სახელმწიფო ენა – სრულფასოვანი კომუნიკაციის, მწერლობისა და მეცნიერების ენა.
4. ქართული სალიტერატურო ენა და ეროვნული ენა. ქართული ენის დიალექტები და სხვა ენობრივი ქვესისტემები – ქართული სალიტერატურო ენის გამდიდრების წყარო და ენობრივ ვარიანტულობათა ძირითადი მიზეზი. ნორმათა დადგენის პრინციპები.

II. ფონეტიკა-ფონოლოგია

5. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ფონემური სტრუქტურა. ანბანი. ხმარებიდან გასული ასოები. ხმოვანთა კლასიფიკაცია. თანხმოვანთა კლასიფიკაცია.
6. მარცვალი. ღია და დახურული მარცვალი. დამარცვლის საფუძველი და გადატანის წესები ქართულში.
7. ძირითადი ფონეტიკური მოვლენები.

III. მორფოლოგია

8. სიტყვა. სიტყვა მორფოლოგიური თვალსაზრისით: ფორმაცვალებადი და ფორმაუცვლელი სიტყვები. დამოუკიდებელი მნიშვნელობის და დამხმარე სიტყვები. გრამატიკული კატეგორიის რაობა. სიტყვის მორფოლოგიური აგებულება: ძირი, ფუძე, მორფემა (აფიქსები). აფიქსთა კლასიფიკაცია.
9. მეტყველების ნაწილების კლასიფიკაცია.
10. არსებითი სახელი. არსებით სახელთა დაჯგუფება შინაარსის მიხედვით. არსებით სახელთა ბრუნება. ბრუნების ტიპები და მათი გამოყოფის საფუძველი. საკუთარ სახელთა ბრუნება. თავისებურად ბრუნებადი არსებითი სახელები. თანდებუდიანი ბრუნვები. არსებითი სახელის ბრუნებასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები.
11. ზედსართავი სახელი. ვითარებითი და მიმართებითი ზედსართავი სახელი. თანხმოვანფუძიანი და ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება ცალკე და არსებით სახელთან ერთად პირდაპირი და შებრუნებული წყობით. ნათესაობითში დასმული სახელის ბრუნება არსებით სახელთან ერთად პირდაპირი და შებრუნებული წყობით. ზედსართავი სახელის ბრუნებასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები.
12. რიცხვითი სახელი. რაოდენობითი, რიგობითი და წილობითი რიცხვითი სახელები. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი შედგენილობის მიხედვით. რიცხვითი სახელის ბრუნება ცალკე და არსებით სახელთან ერთად. ნაწილაკიანი რიცხვითი სახელი და მისი ბრუნება. რიცხვით სახელთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები.
13. ნაცვალსახელი. ნაცვალსახელთა ჯგუფები. ნაცვალსახელთა ბრუნება ცალკე და არსებით სახელთან ერთად. ნაცვალსახელთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები.
14. ზმნა. ზმნის კატეგორიები. პირისა და რიცხვის ასახვა ზმნაში. პირის რომელობა, როგორობა. პირთა რაოდენობა ერთ ფორმაში. სუბიექტური და ობიექტური პირის ნიშნები. სუბიექტური და ობიექტური წყობა. ინვერსია და მისი საფუძველი. ზმნისწინი. მისი ადგილი და ფუნქციები. ზმნისწინის მარტივი და რთული სახეები. ზმნისწინის ძველი სახით ხმარება. უზმნისწინო

- ზმნები. დრო. გეზისა და ორიენტაციის საკითხი. კილო. ასპექტი. გზისობა. გარდამავლობა. დინამიკურობა-სტატიკურობა. გვარი. კონვერსია. ქცევა. გარდამავლობა და ქცევა. კონტაქტი. კონტაქტი და გარდამავლობა. მწკრივი. მწკრივთა რაოდენობა და კლასიფიკაცია სერიათა მიხედვით. სერიებად დაყოფის საფუძველი. ზმნის ძირი, ფუძე და თემა. თემის ნიშნები. ერთთემიანი და ორთემიანი ზმნები. ფუძედრეკადი (ხმოვანმონაცვლე) ზმნები. თავისებური ზმნები. ზმნის უღვლილება. ზმნის ფორმაწარმოებასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები. შუალობითი კონტაქტის ფორმათა მართლწერა.
15. სახელზმნა: საწყისი და მიმღეობა. საწყისის (მასდარის) წარმოება. მიმღეობათა წარმოება. საწყისსა და მიმღეობაში შემავალი ზმნის კატეგორიები. საწყისი და მიმღეობა როგორც სახელი.
  16. ზმნიზედა. ზმნიზედათა დაჯგუფება ფუნქციისა და ფორმის მიხედვით. ზმნიზედის მართლწერა.
  17. თანდებული. ცალკე მდგომი და სახელთან შერწყმული თანდებულები. ზმნიზედა თანდებულის მნიშვნელობით.
  18. კავშირი. კავშირის სახეები. მაერთებელი და მაქვემდებარებელი კავშირები.
  19. ნაწილაკი. ნაწილაკთა ჯგუფები.
  20. შორისდებული. შორისდებულთა ჯგუფები.

IV. სინტაქსი

21. წინადადება როგორც სინტაქსური ერთეული.
22. სინტაგმის ცნება. სიტყვათა სინტაქსური შეკავშირების სახეები: შეთანხმება, მართვა, მირთვა.
23. წინადადების მთავარი წევრები:
  - ა) შემასმენელი. მარტივი და შედგენილი შემასმენელი.
  - ბ) ქვემდებარე. სინტაქსური ურთიერთობა ქვემდებარესა და შემასმენელს შორის.
  - გ) პირმიმართი დამატებები. პირდაპირი და ირიბი დამატება და მათი სპეციფიკურობა ქართულში. სინტაქსური ურთიერთობა პირმიმართ დამატებებსა და შემასმენელს შორის.
24. წინადადების არამთავარი წევრები:
  - ა) უბრალო დამატება. უბრალო დამატების ბრუნვები (უთანდებულო და თანდებულიანი). უბრალო დამატების სინტაქსური ურთიერთობა წინადადების სხვა წევრებთან.
  - ბ) განსაზღვრება. შეთანხმებული, მართული და მართულ-შეთანხმებული განსაზღვრებები. არსებითი სახელის გამოყენება განსაზღვრებად (ადიექტივაცია) და პირუკუ, ზედსართავისა – ქვემდებარედ (სუბსტანტივაცია).
  - გ) გარემოება. გარემოებათა კლასიფიკაცია. ბრუნვის ფორმები (უთანდებულო და თანდებულიანი) როგორც გარემოების გადმოცემის საშუალებები.
25. წინადადების ტიპები მოდალობის მიხედვით: თხრობითი, კითხვითი, ძახილისა, ბრძანებითი და კითხვა-ძახილისა. მათი გამოხატვის საშუალებანი: ინტონაცია, სიტყვათა წყობა, დამხმარე სიტყვები და ნაწილაკები.
26. წინადადების ტიპები აგებულების მიხედვით: მარტივი, შერწყმული და რთული.
27. მარტივი წინადადება. მარტივი წინადადების ტიპები წევრთა შემადგენლობის მიხედვით.
28. ერთშემადგენლიანი წინადადება. ერთშემადგენლიანი წინადადების ტიპები. სახელდებითი წინადადება.
29. შერწყმული წინადადება. შერწყმული წინადადების ტიპები. ერთგვარ წევრთა შეერთების საშუალებანი: უკავშირო და კავშირიანი შეერთება. შემასმენლის შეთანხმება რიცხვში ერთგვარ ქვემდებარებულთან. ქვემდებარის ბრუნვა სხვადასხვა გვარის ზმნით გადმოცემულ ერთგვარ-შემასმენლიან წინადადებაში.
30. სიტყვათა წყობა წინადადებაში. სიტყვათა წყობის მნიშვნელობა სტილისტიკისათვის.
31. განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები.
32. წინადადებასთან გრამატიკულად დაუკავშირებელი სიტყვები. მიმართვა, შორისდებული, მიგებითი ნაწილაკები. ამ სიტყვებთან სასვენი ნიშნების გამოყენების წესები.
33. რთული წინადადება. თანწყობა (პარატაქსი) და ქვეწყობა (ჰიპოტაქსი).
34. რთული თანწყობილი წინადადება. შეერთების საშუალებანი (ინტონაცია, მაერთებელი კავშირები). თანწყობილ წინადადებათა აზრობრივი ურთიერთმიმართება. სასვენი ნიშნები რთულ თანწყობილ წინადადებაში.
35. რთული ქვეწყობილი წინადადება. დამოკიდებული წინადადების გარეგანი და შინაგანი ნიშნები. მაქვემდებარებელი კავშირები და სიტყვები. საკორელაციო სიტყვა მთავარ წინადადებაში. დამოკიდებულ წინადადებათა კლასიფიკაცია ადგილის, კავშირისა და ფუნქციის მიხედვით.

36. რთული ქვეწყობილი წინადადება ერთი ან რამდენიმე დამოკიდებული წინადადებით. ქვეწყობის სახეები.
37. სიტყვათა წყობა მთავარსა და დამოკიდებულ წინადადებაში. კავშირთა და საკორელაციო სიტყვათა ადგილი მთავარსა და დამოკიდებულ წინადადებაში. სასვენი ნიშნების სახეები და ადგილი რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში.
38. შერეული სახის რთული წინადადება.
39. დამოკიდებული წინადადების წევრ-კავშირთა შეხამების ზოგი საკითხი მთავარი წინადადების ასახსნელ წევრთან.
40. სხვათა სიტყვა. პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი. სხვათა სიტყვის ნაწილაკები. პირდაპირი და ირიბი ნათქვამის მნიშვნელობა სტილისტიკისათვის. სასვენი ნიშნის სახეები და ადგილი სხვათა სიტყვასთან. სხვათა სიტყვის მართლწერა.
41. მიზეზისა და მიზნის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებების აღრევის შემთხვევები.

V. ლექსიკოლოგია

42. ლექსიკოლოგიის ადგილი სხვა საენათმეცნიერო დისციპლინებს შორის. ლექსიკური ერთეული. ლექსიკა. ლექსიკური ფონდი. ლექსიკოგრაფია.
43. სიტყვა მნიშვნელობის თვალსაზრისით. სიტყვის გამოყენება ძირითადი და გადატანითი მნიშვნელობით. სიტყვის მნიშვნელობის ცვლა ისტორიულად. მნიშვნელობის გაფართოება, დავიწროება. სიტყვის პოლისემიურობა. პოლისემია და ომონიმია. სინონიმია, ანტონიმია.
44. ფრაზეოლოგიზმები და იდიომები.
45. დიალექტიზმები, პროფესიული ლექსიკა, ჟარგონი, ბარბარიზმები, ნეოლოგიზმები, არქაიზმები.
46. ახალ სიტყვათა წარმოქმნის ძირითადი საშუალებანი. სიტყვაწარმოება როგორც ლექსიკოლოგიის საგანი. ძირეული და წარმოქმნილი სახელები. აფიქსური სიტყვაწარმოება. წარმოქმნილ სახელთა ჯგუფები მაწარმოებელი აფიქსებისა და შინაარსის მიხედვით. ფორმამაწარმოებელი აფიქსები სიტყვაწარმოებითი ფუნქციით. ბრუნვისა და თანდებუდიან ფორმათაგან წარმოქმნილი სახელები. ნასესხები აფიქსები.
47. თხზვა (კომპოზიცია) როგორც ლექსიკის გამდიდრების საშუალება. ფუძეგაორკეცება (რედუქციკაცია). კომპოზიტები ფუძეთა შემადგენლობის მიხედვით. ერთცნებიანი და ორცნებიანი კომპოზიტები. კომპოზიტების მართლწერის საკითხები.

VI. სტილისტიკა

48. სტილისტიკა როგორც ენათმეცნიერების დარგი. სტილისტიკის საგანი. სტილის რაობა.
49. ფუნქციური სტილისტიკა. მწიგნობრული და სასაუბრო სტილი.
50. პუბლიცისტური, მხატვრული, სამეცნიერო და ოფიციალურ-საქმიანი სტილი.
51. ლექსიკური სტილისტიკა. სიტყვათა შერჩევა მნიშვნელობის მიხედვით. პარონიმები, ეფემიზმები, თავაზიანობის გამომხატველი სიტყვები.
52. სტილისტიკური ხარვეზები: ტავტოლოგია, კალკი, ატროფია.

სარეკომენდაციო ლიტერატურა:

1. ავთანდილ არაბული, ქართული მეტყველების კულტურა, თბ., 2004.
2. შუქია აფრიდონიძე, ჩვენი ენა ქართული, თბ., 2002.
3. გიორგი ასვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბ., 1999.
4. თამაზ გამყრელიძე, წერის ანბანური სისტემა და ძველი ქართული დამწერლობა, თბ., 1989.
5. მარიამ თალაკვაძე, ქართული ენის გრამატიკის სწავლების მეთოდთა, თბ., 1959.
6. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბ., 1989.
7. ვარლამ თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის ზოგიერთი საკითხი, თბ., 1965.
8. ლეო კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბ., 1977.
9. ბიძინა ფონხუა, ქართული ენის ლექსიკოლოგია, თბ., 1974.
10. ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა), 5 ტომად, შედგენილი გამოცდების ეროვნული ცენტრის ქართული ენისა და ლიტერატურის ჯგუფის მიერ, ქართული ენა, რედაქტორები: ელენე ბაბუნაშვილი და მხეკელა შანიძე, I-II, თბ., 2009.
11. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, VII, თბ., 1985.
12. აკაკი შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1980.
13. აკაკი შანიძე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბ., 1976.
14. არნოლდ ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1952.
15. არნოლდ ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, I, თბ., 1950 (ცალკე გამოცემა, თბ., 1998).
16. შოთა ძიძიგური, ქართული ენის თავგადასავალი, თბ., 1969; ან: საენათმეცნიერო საუბრები, თბ., 1975.
17. ზურაბ ჭუმბურიძე, ქართული სალიტერატურო ენისა და სტილის საკითხები, თბ., 1956.
18. ბესარიონ ჯორბენაძე, ენა და კულტურა, თბ., 1995.

ლექსიკონები:

1. ილია აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), თბ., 1973.
2. ვარლამ თოფურია, ივანე გიგინეიშვილი, ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბ., 1998.
3. ზურაბ სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), თბ., 1995.
4. სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, I, თბ., 1991; II, თბ., 1993.
5. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, I-VIII, თბ., 1950-1954; ახალი რედაქცია, I-IV, თბ., 2009-2019.
6. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, თბ., 1986.
7. სასკოლო ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბ., 2011.
8. ქართული ლექსიკონი, გ. ცოცანიძე, ნ. ლოლაძე, ქ. დათუკიშვილი, თბ., 2014.

ბ) ქართული ლიტერატურა

- I. მხატვრული ტექსტის ანალიზისათვის აუცილებელი ლიტერატურისმცოდნეობითი ტერმინები: ალეგორია, ალიტერაცია, ალუზია, ანდაზა, ასონანსი, აფორიზმი, ბალადა, ბიოგრაფია, განმეორება, გაპიროვნება, გმირი, გროტესკი, დიალოგი, დრამა, ელეგია, ეპიგრაფი, ეპითეტი, ეპილოგი, ეპოსი, ესე, ზღაპარი, თემა, თქმულება, იგავ-არაკი, იდეა, ინტონაცია, ირონია, იუმორი, კოლიზია, კომედია, კომპოზიცია (კომპოზიციური ელემენტების ჩათვლით), ლეგენდა, ლექსი, ლირიკა, ლიცენცია, მემუარი, მეტაფორა, მითი, მოთხრობა, მონოლოგი, მოტივი, მხატვრული ენა, მხატვრული სახე, ნოველა, პეიზაჟი, პერიფრაზი, პერსონაჟი, პიესა, პოეზია, პოემა, პორტრეტი, პროზა, პროლოგი, ჟანრი, რემარკა, რემინისცენცია, რითმა, რიტმი, რომანი, სატირა, სახე, სიმბოლო, სიუჟეტი, სტროფი, ტაეპი, ტრაგედია, ტროპი, ფაბულა, შაირი, შედარება, ციტატა, ხასიათი, ხატოვანი თქმა, ჰიმნი, ჰიპერბოლა.
- II. ლიტერატურული პროცესის ძირითადი ეტაპები: სასულიერო მწერლობა, კლასიკური ხანის მწერლობა, აღორძინების ხანის მწერლობა, რომანტიზმი, რეალიზმი, მოდერნიზმი, პოსტმოდერნიზმი.

III. რეკომენდებულ ავტორთა და ნაწარმოებთა ჩამონათვალი:

1. ჰაგიოგრაფია და ჰიმნოგრაფია: „ცხოვრებად წმიდისა ნინოდის“, „წამებად წმიდისა შუშანიკისი დედოფლისაჲ“, „წამებად წმიდისა და ნეტარისა ჰაბოდის“, „სიბრძნე ბალაჰვარისი“, „ცხოვრებად წმიდისა გრიგოლ ხანძთელისაჲ“, „ცხოვრებად ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანესი და ეფთჳმესი“, „ქებად და დიდებად ქართულისა ენისაჲ“, „გალობანი სინანულისანი“.
2. კლასიკური ხანის მწერლობა: „ამირანდარეჯანიანი“, „აბდულმესიანი“, „თამარიანი“, „ვისრამიანი“, „ვეფხისტყაოსანი“.
3. აღორძინების ხანის მწერლობა: ვახტანგ VI, სულხან-საბა ორბელიანი, დავით გურამიშვილი, ბესიკი.
4. ახალი ქართული ლიტერატურა: ალექსანდრე ჭავჭავაძე, გრიგოლ ორბელიანი, ვახტანგ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, გიორგი ერისთავი, დანიელ ჭონქაძე, ლავრენტი არდაზიანი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ალექსანდრე ყაზბეგი, ვაჟა-ფშაველა.
5. უახლესი ქართული ლიტერატურა: დავით კლდიაშვილი, ვასილ ბარნოვი, ნიკოლოზ თქიფანიძე, ლეო ქიაჩელი, კონსტანტინე გამსახურდია, მიხეილ ჯავახიშვილი, გრიგოლ რობაქიძე, დემნა შენგელაია, პოლიკარპე კაკაბაძე, გალაკტიონ ტაბიძე, ტიცვიან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, ტერენტი გრანელი, გიორგი ლეონიძე, სიმონ ჩიქოვანი, იოსებ გრიშაშვილი, ლევან გოთუა, გიორგი შატბერაშვილი, ლადო ასათიანი, მირზა გელოვანი, ნიკო სამადაშვილი, შოთა ჩანტლაძე, მურმან ლებანიძე, გივი გეგეჭკორი, გურამ რჩეულიშვილი, ნოდარ დუმბაძე, რევაზ ინანიშვილი, არჩილ სულაკაური, ოთარ ჩხეიძე, ჯემალ ქარჩხაძე, გოდერძი ჩოხელი, ანა კალანდაძე, მუხრან მაჭავარიანი, ჭაბუა ამირეჯიბი, ოთარ ჭილაძე, გურამ დოჩანაშვილი.

სარეკომენდაციო ლიტერატურა:

ა) ლიტერატურული კრიტიკა და პუბლიცისტიკა

1. ილია ჭავჭავაძე, ორიოდე სიტყვა თავად რევაზ შალვას ძის ერისთავის კაზლოვიდგან „შეშლილის“ თარგმნაზედა, წიგნში: თხზულებათა სრული კრებული (ათ ტომად), პ. ინგოროყვას რედაქტორობით, ტ. III, თბ., 1953.
2. ილია ჭავჭავაძე, პასუხი, იქვე.
3. ილია ჭავჭავაძე, საქართველოს მოამბეზედ, იქვე.
4. ილია ჭავჭავაძე, აი ისტორია, იქვე, ტ. IV, თბ., 1955.
5. ილია ჭავჭავაძე, ერი და ისტორია, იქვე.
6. ილია ჭავჭავაძე, ქვათა ღაღადი, იქვე, ტ. VIII, თბ., 1957.
7. ილია ჭავჭავაძე, წერილები ქართულ ლიტერატურაზე, იქვე, ტ. III, თბ., 1953.
8. ბარბარე ჯორჯაძე, თ. ილია ჭავჭავაძის კრიტიკაზედ, წიგნში: ქართული ლიტერატურული კრიტიკის ისტორიისათვის, შემდგენელი ს. ხუციშვილი, ტ. I, თბ., 1954.
9. ბარბარე ჯორჯაძე, პასუხს პასუხი, იქვე.
10. რევაზ ერისთავი, პასუხი თავადი ილია ჭავჭავაძის კრიტიკისა, იქვე.
11. გიორგი წერეთელი, რამდენიმე სიტყვა ზემოური იმერლის გორისელის სტატიაზედ, იქვე.
12. აკაკი წერეთელი, ახირებული ფურცელი, წიგნში: თხზულებათა სრული კრებული (თხუთმეტ ტომად), გ. აბზიანიძის რედაქტორობით, ტ. XI, თბ., 1960.
13. აკაკი წერეთელი, რაოდენიმე სიტყვა „ჩანგურის“ შესახებ, იქვე.
14. ნიკო ნიკოლაძე, კრიტიკა და მისი მნიშვნელობა ლიტერატურაში, წიგნში: თხზულებანი, ტ. II, თბ., 1960.
15. ვაჟა-ფშაველა, კოსმოპოლიტიზმი და პატრიოტიზმი, წიგნში: თხზულებათა სრული კრებული (ხუთ ტომად), გ. აბზიანიძისა და სხვ. რედაქტორობით, ტ. V, თბ., 1961.
16. ვაჟა-ფშაველა, კრიტიკა ბ. იპ. ვართაგავასი, იქვე.
17. ვაჟა-ფშაველა, Pro domo sua, იქვე.
18. ვაჟა-ფშაველა, სად არის პოეზია? იქვე.
19. გერონტი ქიქოძე, ეროვნება, ენა და ესთეტიკური კულტურა, წიგნში: რჩეული თხზულებანი (სამ ტომად), ტ. II, თბ., 1964.
20. გერონტი ქიქოძე, ძველი იბერიელების ფსიქოლოგიიდან, იქვე.
21. კიტა აბაშიძე, გონს მოდით! წიგნში: ცხოვრება და ხელოვნება, შემდგენელი დ. გამეზარდაშ-

- ვილი, თბ., 1971.
22. კიტა აბაშიძე, XIX საუკუნე საქართველოს ლიტერატურისათვის, იქვე.
  23. ქართული ლიტერატურული ესსე (96 ესსე), შემდგენელი მ. ხელაია, თბ., 1986.
  24. არჩილ ჯორჯაძე, პუბლიცისტი – ილია ჭავჭავაძე, წიგნში: წერილები, შემდგენელი ა. ბაქრაძე, თბ., 1989.
  25. იაკობ გოგებაშვილი, ბურჯი ეროვნებისა, წიგნში: რჩეული თხზულებანი (ხუთ ტომად), ტ. II, თბ., 1990.
  26. გრიგოლ რობაქიძე, აკაკის ქნარი, თბ., 1991.

ბ) სამეცნიერო ლიტერატურა

1. კორნელი კეკელიძე, „წმიდა“ მხედარი ძველ ქართულ მწერლობაში, წიგნში: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. II, თბ., 1945.
2. კორნელი კეკელიძე, კულტურული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ანარეკლი ძველ ქართულ ლიტერატურაში, იქვე, ტ. IV, თბ., 1957.
3. იონა მეუნარგია, ცხოვრება და პოეზია ნიკოლოზ ბარათაშვილისა, წიგნში: ქართველი მწერლები, სოლ. ცაიშვილის რედაქციით, ტ. I, თბ., 1954.
4. ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია, დ. გამეზარდაშვილის რედაქციით, ტ. I, თბ., 1956.
5. გრიგოლ კიკნაძე, რომანტიკოსებიდან რეალისტებისაკენ, წიგნში: ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ., 1956.
6. გრიგოლ კიკნაძე, ვაჟა-ფშაველას შემოქმედება, თბ., 1957.
7. გიორგი ნადირაძე, რუსთაველის ესთეტიკა, თბ., 1958.
8. გიორგი ლეონიძე, გამოკვლევები და წერილები, თბ., 1958.
9. კიტა აბაშიძე, ეტიუდები XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, დ. გამეზარდაშვილის რედაქციით, თბ., 1962.
10. პავლე ინგოროვეა, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, წიგნში: თხზულებათა კრებული (შვიდ ტომად), ტ. I, თბ., 1963.
11. გერონტი ქიქოძე, მეცხრამეტე საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორია. წიგნში: რჩეული თხზულებანი სამ ტომად, ტ. III, თბ., 1965.
12. ვახტანგ კოტეტიშვილი, ქართული ლიტერატურის ისტორია (XIX ს). წიგნში: რჩეული ნაწერები (ორ წიგნად), დ. გამეზარდაშვილის რედაქციით, წგნ. I, თბ., 1965.
13. ნოდარ ნათაძე, სარგის ცაიშვილი, რუსთაველი და მისი პოემა, თბ., 1966.
14. გურამ ასათიანი, საუკუნის პოეტები, თბ., 1988.
15. რევაზ თვარაძე, თხუთმეტსაუკუნოვანი მთლიანობა. თბ., 1985.
16. გაიოზ იმედაშვილი, ვეფხისტყაოსანი და ქართული კულტურა, თბ., 1968.
17. აკაკი გაწერელია, გრიგოლ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, რჩეული ნაწერები, ტ. II, თბ., 1978.
18. სარგის ცაიშვილი, შოთა რუსთაველი, დავით გურამიშვილი, თბ., 1980.
19. სარგის ცაიშვილი, მარადიული სახეები, თბ., 1981.
20. კორნელი კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ., 1980; ტ. II, თბ., 1981.
21. რევაზ სირაძე, სახისმეტყველება, თბ., 1982.
22. ელგუჯა ხინთიბიძე, ათონის ქართული ლიტერატურული სკოლის ისტორიისათვის, კრებულში: ივირონი – 1000, თბ., 1983.
23. თამაზ ჩხენკელი, მშვენიერი მძლევარი, თბ., 1989.
24. ლევან მენაბდე, ძველი ქართული კულტურის კერები, თბ., 1992.
25. რევაზ თვარაძე, გადასახედი, თბ., 1997.
26. რევაზ სირაძე, ქართული კულტურის საფუძვლები, თბ., 2000.
27. გრივერ ფარულავა, ქართული პავიოგრაფია, კრებულში: „ნათელი ქრისტესი. საქართველო“, ტ. I, თბ., 2003.
28. გრივერ ფარულავა, წმ. გრიგოლ ხანძთელი, იქვე.
29. მანანა გიგინეიშვილი, იაკობ ხუცესის „შუშანიკის წამება“, კრებულში: „ნათელი ქრისტესი. საქართველო“, ტ. I, თბ., 2003.

30. თამაზ ვასაძე, „ვეფხისტყაოსნის“ მხატვრული სამყარო, თბ., 2003.
31. აკაკი ბაქრაძე, აკაკი წერეთელი. ილია ჭავჭავაძე, თხზულებანი, ტ. I, თბ., 2004.
32. რევაზ სირაძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბ., 2005.
33. დავით წერეთელი, ანარეკლი, თბ., 2005.
34. ლაურა გრიგოლაშვილი, დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანი“, თბ., 2005.
35. ბაჩანა ბრეგვაძე, რუსთაველი და პლატონი, წიგნში: დრო და მარადისობა, I, თბ., 2006.
36. ქართული ენა და ლიტერატურა (მასწავლებლის ბიბლიოთეკა), 5 ტომად, შედგენილი გამოცდების ეროვნული ცენტრის ქართული ენისა და ლიტერატურის ჯგუფის მიერ, ძველი ქართული ლიტერატურა, XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურა, XX საუკუნის ქართული ლიტერატურა, III-V, თბ., 2009.
37. ქართული რომანტიზმი – ნაციონალური და ინტერნაციონალური საზღვრები. რედაქტორი ზ. აბზიანიძე, თბ., 2012.
38. ლიტერატურათმცოდნეობის შესავალი, რედაქტორი ი. რატიანი, თბ., 2012.
39. ალექსანდრე ყაზბეგი (საიუბილეო კრებული), თბ., 2014.
40. დავით წერეთელი, თემა და ვარიაციები, თბ., 2018.
41. ლაურა გრიგოლაშვილი, ლიტერატურული კონცეპტები და სხვა, თბ., 2018.
42. შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის გზამკვლევი, რედაქტორი დ. მენაბდე:
  - ა) წმინდა ნინოს ცხოვრება და ქართლის მოქცევა. თბ., 2009.
  - ბ) იაკობ ცურტაველის „შუშანიკის წამება“ და ადრექრისტიანული კულტურა თბ., 2012.
  - გ) ათონის საღვთისმეტყველო-ლიტერატურული სკოლა, თბ., 2013.
  - დ) ეროვნული თვითშემეცნების სათავეებთან – იოანე საბანისძე „მარტყოლაჲ ჰაბო ტფილელისაჲ“, თბ., 2016.
  - ე) უდაბნოთა ქალაქმყოფელი. წმიდა გრიგოლ ხანძთელი, თბ., 2018.
  - ვ) ქართული ჰაგიოგრაფია, თბ., 2021.